

VAN 'KLASSIEKE GRIJZE SPEELPLAATS' NAAR KLIMAATSPEELPLAATS

Cedric Ryckaert volgde na zijn bacheloropleiding Lager Onderwijs ook de bacheloropleiding Sociaal Werk. Eén dag per week staat hij voor de klas in het zesde leerjaar van basisschool Sint-Paulus in Kortrijk. Verder is hij als beleidsondersteuner in dezelfde school verantwoordelijk voor het project speelplaats, de communicatie en de website. Eén dag per week werkt hij ook voor BLES, een expertisecentrum rond Buiten Leren En Spelen, in samenwerking met de Arteveldehogeschool.

Jullie school heeft een klimaatspeelplaats. Hoe is dat idee ontstaan?

Het is nooit een doel op zich geweest om van onze speelplaats een klimaatspeelplaats te maken. Toen we in 2016 plannen begonnen te smeden voor de herinrichting van onze buitenruimte kozen we 'speelgroenplaats' als werktitel. We droomden vooral van een speelplaats die 'rijk' zou zijn: natuurlijk, maar ook rijk aan speel- en leermogelijkheden voor onze leerlingen, prikkelend, met veel plaats voor sport, outdoor learning en avontuur. En we wilden natuurlijk ook dat het een duurzaam concept zou zijn, een speelplaats voor de toekomst, waar we nog jarenlang mee voort zouden kunnen en die gewapend zou zijn tegen de uitdagingen die het veranderende klimaat met zich meebrengt.

Tijdens de realisatie van onze 'speelplaats nieuwe stijl' kwamen we met ontzettend veel mensen en organisaties in contact, over de grenzen heen. En op een bepaald moment was er een Nederlander die zei dat we een 'klimaatplein' aan het maken waren. Op dat moment zijn we ons project de klimaatspeelplaats gaan noemen, want alles wat we deden, paste inderdaad in dat thema. We claimen het woord 'klimaatspeelplaats' trouwens niet. Elke andere school die ervoor wil gaan, mag wat ons betreft een 'klimaatspeelplaats' aanleggen. Heel graag zelfs!

Wat maakt van een speelplaats dan een 'klimaatspeelplaats'?

Water is zowat het belangrijkste sleutelwoord in alle vraagstukken die het veranderende klimaat op ons afvuurt. Elke druppel water die op ons schoolterrein valt, zal ofwel in de bodem dringen, ofwel via kolken naar het infiltratiebekken van 145 kubieke meter onder onze speelplaats vloeien. Ook het

water dat op onze daken valt, wordt gerecupereerd voor het sanitair, voor de moestuin en voor onze waterspeelplek. Onze speelplaats is op dit moment ongeveer voor de helft 'onthard'. Ik was daar zelf graag nog wat verder in gegaan, maar op een school moet je met veel factoren rekening houden en dan ga je dus op zoek naar compromissen. Zo was het natuurlijk belangrijk dat de brandweer vlot onze gebouwen zou kunnen bereiken als het nodig zou zijn. We hebben nooit willen inboeten op veiligheid. Onze buitenruimte is absoluut zo veilig als nodig, maar niet zo veilig als mogelijk.

Daarnaast wilden we het risico op hittestress op onze speelplaats counteren. Daarom zijn er meer dan 40 bomen aangeplant die voor schaduw en dus koelte zorgen. Die bomen halen natuurlijk ook heel wat CO2 uit de lucht en zorgen ervoor dat de luchtkwaliteit van onze schoolomgeving verbetert. Een laag kalksteenslag zorgde ervoor dat onze bomen en planten dieper moesten wortelen. Dat zorgt ervoor dat ze beter gewapend zijn tegen periodes van droogte. Tijdens de droogte van de voorbije zomer hebben we het effect daarvan al gemerkt. Onze planten zijn niet verdord. Bovendien kan je kalksteenslag makkelijk van je kleren kloppen. De meeste ouders vinden dat leuker dan gras- en moddervlekken.

Bij het kiezen van planten hebben we rekening gehouden met de biodiversiteit en de duurzaamheid. Op een speelplaats zet je beter planten die tegen een stootje kunnen.

Hoe hebben jullie de transformatie van jullie speelplaats aangepakt?

Binnen onze school was de realisatie van de nieuwe speelplaats een heel participatief project. We hebben er heel bewust voor gekozen om alle betrokken partijen een stem te geven in dit verhaal: de leerkrachten en leerlingen uiteraard, maar ook de secretariaatsmedewerkers, de ouders en zelfs de buurtbewoners konden hun zegje doen. Concreet betekende dat een heleboel enquêtes, ontwerpen waarover gestemd kon worden, de werkgroep 'team speelplaats', rondgaan in alle klassen om zo ideeën te verzamelen, elke klas een boom laten kiezen ...

We hebben ook geprobeerd om echt rekening te houden met alle stemmen, zonder daarbij onze eigen visie los te laten. Dat is niet de snelste weg, maar het zorgt er wel voor dat het resultaat gedragen is door iedereen. Het was een mooie les in democratie ook, voor onze leerlingen.

Behalve een visie en een plan heb je natuurlijk ook geld nodig. En we zijn een school, dus dat hadden we niet in overvloed. Het verhaal van onze klimaatspeelplaats was dus ook een verhaal van 'geld zoeken', subsidiekanalen opsporen, projectdossiers indienen en gaan verdedigen voor een commissie ... Je moet op een bepaald moment ook een gok wagen. Zo namen we een ontwerper onder de arm, die we natuurlijk moesten betalen. Maar het gevolg was dat we een sterk dossier hadden, waarmee we makkelijker overheden konden overtuigen en subsidies konden vastkrijgen.

Bij ons heeft dat zo gewerkt, maar ik begrijp het zeker als scholen die gok niet willen wagen. Daarom hebben we nu BLES (Buiten Leren En Spelen) opgericht, een expertennetwerk dat scholen bijstaat die hun buitenruimte willen aanpakken. Met BLES verrichten we ook lobbywerk om zo hopelijk een meer permanente vorm van investeringsbudget te kunnen voorzien voor de vergroening van speelplaatsen.

In welke zin heeft de klimaatspeelplaats jullie school veranderd?

Het is heel fijn om nu over onze speelplaats rond te lopen en te zien dat 'het werkt'. Vroeger hadden we een heel klassieke, verharde speelplaats, die kinderen vooral aanmoedigde om met een bal te spelen. Niet alle kinderen doen dat graag en in de praktijk was er meestal een klein groepje aan het voetballen of basketballen en de rest werd letterlijk aan de kant geduwd. Daar kreeg je dan 'randverveling'. Dat is het moment waarop plagerijen en gepest ontstaan. Er waren conflictjes omdat kinderen elkaars spel verstoorde.

Dat zien we nu veel minder. Er is nog altijd plaats voor voetbal en basketbal, dat was één van de punten die uit de enquêtes als heel belangrijk naar voor kwamen, maar de sportpleintjes zijn wel kleiner geworden. Daarom werken we met een beurtsysteem zodat elke klas wel eens kan sporten. De kwaliteit en de diversiteit van het spel van onze leerlingen is enorm toegenomen nu we een andere speelplaats hebben.

"GA ERVOOR MAAR RESPECTEER DE TRAAGHEID!"

We hebben geen 'formele buitenklassen', maar onze speelplaats nodigt wel echt uit tot 'buiten dingen doen met je klas'. Als we nu met onze leerlingen naar buiten gaan, is het echt om actief dingen te gaan doen. Zo heeft elke boom op onze speelplaats een qr-code. Als de leerlingen die scannen, komen ze terecht op het paspoort van die boom en vinden ze informatie over de blaadjes, de vruchten, maar ook over de groei van de boom en hoe die er de voorbije seizoenen telkens uitzag. De leerlingen kunnen dus als burgerwetenschappers op onderzoek in hun eigen school.

Als ze in de moestuin werken, die we in een verloren hoekje in bakken aanlegden, zijn onze leerlingen vaak actief bezig met wiskunde. Ze berekenen hoeveel zakken aarde er nodig zijn om zo'n bak te vullen of hoeveel zaadjes ze moeten klaarnemen als ze er om de 10 centimeter 2 in de grond moeten stoppen.

De transformatie van onze speelplaats heeft van onze school een brede school gemaakt. Onze speelplaats wordt 100 dagen per jaar gebruikt door andere mensen. De scouts komt hier spelen en we hebben een reservatiesysteem zodat mensen die een link hebben met de school onze speelplaats gratis kunnen gebruiken voor feestjes en initiatieven. Het is een systeem van 'gerichte openstelling'. Het is hier geen park, maar mensen van wie we weten dat ze onze school genegen zijn en zorg willen dragen voor onze speelplaats, zijn hier van harte welkom.

We zijn zelfs een superbrede school, want we hebben heel veel internationale contacten. Ook daar heeft onze nieuwe speelplaats veel deuren geopend. We zijn een officiële ecoschool, dat is een internationaal keurmerk dat gecoördineerd wordt door MOS Vlaanderen. Er zijn wereldwijd zo'n 59.000 eco-schools. Het is een netwerk, met heel wat kansen tot uitwisseling. Daar maken we graag gebruik van, want ook dat is een enorme verrijking voor onze leerlingen en leerkrachten.

Zijn er ook nadelen verbonden aan de klimaatspeelplaats?

Het eerste jaar was het moeilijkste. Toen hebben we bijna het hele schooljaar op een werf gezeten. De collega's zagen toen ook nog niet echt wat het zou worden. Ze hadden wel plannen gezien, maar dat blijft natuurlijk iets 'op papier'.

Maar eens die fase voorbij was, durf ik te zeggen dat het 'pure winst' is. Alle voorbehoud dat er bestond wordt door de nieuwe realiteit zo van tafel geveegd. *'Zal dat niet geweldig veel onderhoud vragen?'* hoorde ik wel eens. Het antwoord is: 'Neel! Nu onze klimaatspeelplaats er is, gaat er zeker niet meer tijd naar onderhoud dan vroeger, toen er nog onkruid moest gewied worden op de speelplaats en toen

het stukje gras dat we hadden nog gemaaid moest worden. Eén keer per jaar komt de stad Kortrijk hier maaien en dat is het!

Onze oudervereniging maakte zich ook wat zorgen over het schoolfeest. 'Zouden we dat wel nog kunnen organiseren?' Natuurlijk wel! We hebben een klein 'evenementenpleintje' waar nog steeds een podium kan staan waar onze leerlingen kunnen optreden. Vorig schooljaar op ons schoolfeest – het eerste na twee coronajaren – was er 2000 man. Het was heel gezellig en aangenaam vertoeven op onze natuur- en schaduwrijke speelplaats. Het viel op dat veel mensen lang bleven zitten.

Onze speelplaats is ook een echt visitekaartje voor de school. Als ouders hier komen, zijn ze vaak meteen superenthousiast en zeggen ze: 'Ik denk dat mijn kind hier wel heel graag naar school zou komen!'

Welke tips zou je willen meegeven aan andere scholen die ook een klimaatspeelplaats willen aanleggen?

Begin eraan! Maar respecteer de traagheid. Reken toch op zo'n 4 à 5 jaar vanaf de start tot de echte realisatie van een groene speelplaats. Zorg voor een duidelijke visie, onderzoek de noden en dromen van het personeel, de leerlingen en de andere betrokken partijen. Neem de tijd om te experimenteren, dingen uit te testen en te evalueren, bij te sturen waar nodig.

Ga op zoek naar partners en bezoek inspirerende voorbeelden in binnen- en buitenland. Op onze klimaatspeelplaats zijn jullie in elk geval welkom om te komen *'stelen met je ogen'*. De rest zit redelijk goed vast. ■

MEER INFO?

Wil je graag nog meer weten over het project Klimaatspeelplaats van Basisschool Sint-Paulus in Kortrijk, bezoek dan zeker eens de superuitgebreide website: www.klimaatspeelplaats.be

Over expertennetwerk BLES vind je alle info op <https://blesland.be/>.

